

**MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
ȘCOALA DOCTORALĂ STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE**

Cu titlul de manuscris:
CZU: 791.229.2:791.43-053.6(043)

VIRGILIU MĂRGINEANU
**IMPACTUL FILMULUI DOCUMENTAR ASUPRA PROCESULUI
DE FORMARE A TINEREI GENERAȚII**

Rezumatul tezei de doctor în arte

***SPECIALITATEA 654.02 – ARTĂ CINEMATOGRAFICĂ, TELEVIZIUNE ȘI
ALTE ARTE AUDIOVIZUALE (CREAȚIE)***

Chișinău, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale *Studiul artelor și culturologie* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău

Conducător științific:

Violeta Tipa, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar

Componența Comisiei pentru susținerea publică a tezei de doctor în arte:

COMENDANT Tatiana, **președinte**, doctor în sociologie, conferențiar universitar, AMTAP

BUNEA Diana, **secretar științific**, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, AMTAP

TIPA Violeta, **conducător de doctorat**, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar

OLĂRESCU Dumitru, **referent oficial**, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, IPC

TÂRȚĂU Svetlana, **referent oficial**, doctor în studiul artelor, profesor universitar, AMTAP

BOHANȚOV Alexandru, **referent oficial**, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, IPC

Susținerea va avea loc la data de 30 iunie 2025 în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor în arte a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, (mun. Chișinău, str. A. Mateevici, nr. 111, sala Senatului, ora 14.00). Teza și referatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică Centrală *Andrei Lupan*, la Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, str. Mateevici 111 și pe paginile web ale ANACEC (<https://www.anacec.md/ro/cv>) și AMTAP (<https://amtap.md>).

Secretar științific

al Comisiei de doctorat

Dr. prof.univ. Diana Bunea

Conducător științific, dr. în studiul artelor

conf.univ. Violeta Tipa

Autor

Virgiliu Mărgineanu

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

În ultima perioadă putem observa o tendință, în special a tinerei generații, de migrare spre activități legate de mediul virtual. Acest fenomen este o consecință atât a dezvoltării și utilizării tehnologiilor avansate în toate domeniile de activitate, cât și a creșterii profiturilor ce pot fi obținute în acest sector. Chiar dacă mai există încă multe categorii de persoane care se încăpăținează să accepte, deocamdată înlocuirea comunicării „face to face” cu cea „online”, marea majoritate a consumatorilor de bunuri și servicii a acceptat această nouă realitate, din care practic este imposibil de a evada. (asemenea unui clan mafiot). În acest caz nu ne rămâne decât să acceptăm noile provocări și să încercăm să intervenim în mediul online, pe cât este posibil încă, în scopul promovării adevăratelor valori culturale, educative, științifice pe de o parte și de a combate nonvalorile, „operele de doi bani”, manipulările de orice gen, pe de altă parte. Totodată, ținând cont de complexitatea filmului, care îmbină toate genurile de artă și care rămâne a fi acceptat de cea mai mare parte a consumatorilor (un film poate aduna milioane de spectatori în sălile de cinema), ar fi oportun să folosim acest avantaj de a transmite prin intermediul filmului, inclusiv în mediul online, mesaje educative, pozitive, de culturalizare și de cultivare a valorilor general umane, necesare azi ca și întotdeauna, dezvoltării și afirmării tinerei generații.

Filmul documentar a devenit un instrument educațional puternic, capabil să influențeze valorile, atitudinile și comportamentele tinerilor. Prin prezentarea unor realități autentice și prin abordări artistice, acest gen cinematografic contribuie la formarea unei conștiințe sociale și culturale profunde.

Suntem într-o eră puternic digitalizată, în care filmul este cea mai populară formă de expresie și transfer cultural. Astăzi oamenii dispun de control aproape nelimitat în selectarea produselor informaționale și artistice pe care le consumă. Alegerea nu e doar accesibilă, ci supra-abundentă. Navigarea conștientă în largul cinematografiei documentare devine tot mai complicată, întrucât adesea contextul se neglijează involuntar. Anume integrarea filmului documentar în educație oferă acest cadru de direcționare și relaționare a contextului, de atribuire tematică, analiză și studiu concluziv pe un subiect determinat.

Problema sub-categoriilor și criteriilor de validare a unei producții în genul documentar rămâne să dea teren de studiu criticilor de film și chiar avem nevoie de ei, ca să propună și să argumenteze, în calitate de gardieni ai științei cinematografice, limitele categorisirii filmelor, astfel încât ele să fie ținute în afara absurdului. Termenul documentar acum acoperă tot ce se

referă la non-ficțiune în film, televiziune și alte medii digitale emergente. Genul s-a extins, de asemenea, pentru a include diferite stiluri și abordări. Deși continuă să fie asociat cu surprinderea curată a realității, genul documentar se admite și în dinamica tehnicilor și practicilor narative. În cele din urmă, el cuprinde esența genului – documentarea și punerea în lumină a unor persoane, evenimente și probleme din viața reală.

Astăzi, educația prin film, ar trebui dezvoltată și promovată tot mai mult atât în instituțiile medii și superioare de învățământ, cât și în mediul online. Ideea cea mai importantă este de a-i face pe tineri capabili să selecteze, să analizeze, să detecteze și să-și oprească atenția asupra unor opere valoroase, de a-i forma o cultură cinematografică care îl va ajuta să se orienteze în tot noianul de informație și conținut care invadează mediul online. Este momentul oportun pentru a cultiva copiii ideea de a fi selectivi în ceea ce urmăresc online. În acest sens educația prin film ia forma unei colaborări între cinești, pedagogi, profesori, părinți și bineînțeles promotorii culturii, prin reprezentanții administrației sau ai instituțiilor culturale.

Lucrarea de față va analiza impactul filmului documentar asupra procesului de formare a tinerei generații, punând accent pe beneficiile educaționale și pe modul în care acest gen stimulează gândirea critică, empatia și implicarea civică. Partea practică a tezei sunt filmele documentare *Siberia din oase* în regia Leontinei Vatamanu și *O scenă a memoriei - 100 de ani ai Teatrului Național Mihai Eminescu*, regizat de Petru Hadârcă, precum și Festivalul Internațional de Film Documentar "*CRONOGRAF*", în contextul temei abordate.

Scopul și obiectivele tezei:

Scopul tezei constă în fundamentarea teoretică și demonstrarea experimental-practică a fenomenului filmului documentar în formarea tinereii generații, precum și realizarea unor producții în contextul păstrării memoriei istorice.

Obiectivele tezei reies din tematica propusă spre abordare a filmului documentar din perspectiva formării spirituale a tinerilor:

- determinarea importanței educației mediatice în procesul de formare a tinerei generații;
- argumentarea rolului filmului documentar în înregistrarea proceselor social-politice, economice și culturale, începând cu peliculele Fraților Lumiere și finalizând cu documentarul din primele decenii ale secolului XXI;
- stabilirea tendințelor în filmul documentar național din perspectiva tematicii în contextul cunoașterii lumii;
- Punerea în valoare a filmului documentar ca modalitate de formare a spiritului tinerei generații prin integrarea lui în procesul educațional;

- contribuția filmului documentar în completarea cunoștințelor la elevii din mediu gimnazial și liceal;
- analiza Festivalului Internațional de film Documentar CRONOGRAF din perspectiva implicării tinerei generații;
- elucidarea istoriei neamului prin filmele documentare *Siberia din oase* și *O scenă a memoriei*.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei rezidă în cercetarea impactului filmului documentar asupra procesului de formare a tinerii generații, a interdependenței cunoașterii lumii de anturajul audiovizual contemporan.

Noutatea și originalitatea conceptului artistic constă în elaborarea unor formule de promovare a filmului documentar în mediul tineretului în vederea schimbării interesului, îndreptându-l în albia unor valori autentice, istorico-culturale autohtone, formării unor deprinderi de-ași completa cunoștințele despre lumea înconjurătoare și prin filmul documentar, care deține posibilități nelimitate în transmiterea celor mai diverse aspecte ale vieții umane, începând de la evoluția istorică și terminând cu personalitățile care au creat-o, până la analiza fenomenelor politice, sociale și culturale ale contemporaneității.

Componenta practică a tezei – Festivalul Internațional de Film Documentar „CRONOGRAF” - recunoscut la nivel internațional, precum și documentarele „*Siberia din oase*” și „*O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău*”, care au fost prezentate nu doar în toate raioanele republicii, ci și în cadrul Festivalurilor Internaționale de Film, precum TIFF, Astra Film, Doc Est, SFR, NNW Gdynia, etc.

Baza teoretică și metodologică:

În procesul cercetării au fost utilizate diverse metode științifice de cunoaștere tradiționale: metoda istorică, metoda analitică, sinteza. Au fost utilizate metode teoretice: documentarea științifică, colectarea, sistematizarea și generalizarea informației.

Suportul metodologic și teoretico-științific a fost condiționat de scopul și obiectivele propuse în teză. În tentativa de a pune în valoare fenomenul filmului documentar, în primul rând, ne-am adresat la istoriografii și teoreticienii filmului, esteticieni, precum Georges Sadoul, Jerzy Toeplitz, Erik Barnouw și alții.

La teoreticienii: Guido Aristarco, „estetica celei de a șaptea arte” a lui Ricciotto Canudo, „tehnica dictează legea” a lui Leon Moussinac, teoria „Cine-ochiul” (Kino-glaz) al lui Dziga Vertov, „montajul atracțiilor” a lui Serghei Eisenstein, „foarfecului poetic” al lui Béla Balázs, „școala” lui John Grierson și alții.

În spațiul românesc cinematografia națională a fost cercetată de George Litera, Grid Modorcea, Călin Căliman, Valerian Sava, Ioan Lazăr și din generația mai tânără Andrei Gorzo, Mihai Chirilov și alții care au pus în valoare filmul românesc în contextul celui universal.

În Republica Moldova de studierea filmului documentar pe parcursul anilor s-au ocupat filmologii Victor Andon, Ana-Maria Plămădeală, Dumitru Olărescu, Alexandru Bohanțov, scriitori, regizori, critici de teatru și film – Larisa Ungureanu, Larisa Turea, Nicolae Bătrânu, Olga Bejenaru etc., care în calitatea sa de cronicari ai procesului cinematografic au contribuit la scrierea istoriei filmului moldovenesc.

Un real suport metodologic și teoretico-științific al studiului respectiv au fost investigațiile filmologului și cineastului D. Olărescu, care s-a ocupat de cercetarea istoriei și estetici filmului documentar național, publicând o serie de monografii, studii și articole. Monografiile dedicate documentarului autohton *Filmul la răspântie de veacuri* (2008), *Filmul valențele poeticului* (2000), *Hermeneutica filmului despre artă* (2017), *Poezia realității în formule cinematografice* (2020), *Filmul: transfigurarea artistică a realității* (2024), precum și capitolul *Filmul documentar* din monografia colectivă *Arta cinematografică din Republica Moldova* (2014).

Concomitent cu istoria și estetica filmului documentar, filosofii culturii, esteticienii, psihologii și-au îndreptat vizorul asupra influenței filmului asupra publicului spectator, inclusiv puterea de-a forma universul spiritual al omului, de-a completa cunoștințele prin imaginile audiovizuale. Aceste aspecte au fost cercetate de către Paul Warmington, Christopher Falzon, David Carr, Christiane Voss, Lale Rabadayi și alții.

Valoarea aplicativă a lucrării

Componenta artistică a tezei este reprezentată, în primul rând, de Festivalul Internațional de Film Documentar „CRONOGRAF”, unde au fost inițiate secții dedicate tinerilor, în cadrul cărora nu doar se vizionează documentare alese, ci și se organizează discuții pe marginea lor, fapt ce-i ajută la înțelegerea evenimentelor istorice, cunoașterea patrimoniului național.

Ca model de filme care își propun să păstreze memoria istorică și artistică sunt documentarele *Siberia din oase* și *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău*. Docudrama *Siberia din oase* (2019) în regia Leontinei Vatamanu restabilește secvențe ale istoriei poporului nostru, fiind tot odată un ecou viu pentru tinerii de azi și de mâine de-a cunoaște istoria țării.

Documentarul *O scenă a memoriei - 100 de ani ai Teatrului Național Mihai Eminescu* (2022) regizat de Petru Hadârcă încearcă, la fel, reconstituie istoria Teatrului Național, care timp de un secol a adus în scenă creații ale marilor dramaturgi universali, dar și naționali, ce au

bucurat publicul cu opere de valoare. Prin numeroase documente, acte ale timpului, fotografii, cronică cinematografică, precum și interviuri cu personalități din lumea teatrului s-a urmărit istoria acestei semnificative instituții culturale. Filmul a avut o serie de lansări, printre care și în cadrul Festivalului Internațional de teatru de la Sibiu.

Componenta teoretică a tezei poate servi ca suport în învățământul artistic universitar, la disciplinele *Istoria cinematografiei universale*, *Istoria filmului național*, *Tendențe și orientări în filmul documentar contemporan*. Metodologiile expuse în teză pot fi utilizate de realizatorii filmelor documentare. Conceptele propuse în lucrare ar putea fi dezvoltate în tezele de licență, masterat și doctorat ale viitorilor absolvenți ai domeniului de formare profesională Artă cinematografică.

Aprobarea rezultatelor. Teza a fost realizată la Școala Doctorală Studiul Artelor și Culturologie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova. A fost evaluată, discutată și recomandată pentru susținere de către Comisia de îndrumare și de Consiliul Școlii doctorale. Direcțiile fundamentale ale cercetării au fost reflectate în 6 articole, 3 teze ale comunicărilor științifice, precum și alte patru articole de popularizare a științei, 4 comunicări prezentate la conferințe științifice naționale și internaționale. Volumul și structura tezei: adnotări (în limbile română, engleză și rusă), introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 100 surse bibliografice, 3 anexe. În total teza conține 90 pagini text de bază.

Sumarul conținutului tezei:

Introducerea reflectă tema, actualitatea și importanța problemei abordate, scopul, obiectivele, noutatea și originalitatea conceptului artistic, baza teoretică și științifică, metodele de cercetare, importanța teoretică, valoarea aplicativă a lucrării, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1: *Aspecte teoretice și evolutive ale filmului documentar* este structurat în trei subcapitole. În subcapitolul 1.1. – *Filmul documentar: repere teoretice și delimitări conceptuale* este dată definiția noțiunii de documentar și istoria apariției lui, care își are originile la sfârșitul secolului XIX, care semnifică „a arăta, a învăța, a cunoaște”. La fel sunt făcute o serie de precizări epistemologice asupra conceptelor-cheie: film documentar, teoriile filmului documentar etc.

Fenomenul noii arte devine obiect de cercetare a criticilor, esteticienilor, filosofilor și alții. Printre primii teoreticieni ai domeniului a fost Guido Aristarco, alături de Ricciotto Canudo cu „estetica celei de a șaptea arte”, Leon Moussinac cu „tehnica dictează legea”, Dziga Vertov cu teoria „Cine-ochiul” (Kino-glaz), Serghei Eisenstein cu „montajul atracțiilor”, Béla

Balázs cu teoria „foarfecului poetic” și alți, care au avut în vizorul său istoria, estetica și teoria „cele de-a șaptea artă”.

În subcapitolul 1.2. – *Etape de dezvoltare ale filmului documentar universal* se urmărește evoluția filmului documentar începând cu peliculele fraților Lumiere, indicând cele mai semnificative perioade din perspectiva evoluției limbajului cinematografic și a tendințelor tematice. Concomitent se vor face referință la personalitățile care s-au impus prin creația sa: e vorba de părintele filmului documentar Robert Flaherty, documentariștii ruși Dziga Vertov, Lev Kulesov, Serghei Eisenstein, reprezentanții școlii de film englez John Grierson și Paul Rotha, regizorul neerlandez Joris Ivens; a documentariștilor francezi Jacques-Yves Cousteau, Chris Marker, documentariștii americani Richard Leacock și Robert Drew; pleiada cărora se încheie cu numele regizorilor ce s-au manifestat la intersecția dintre cele două secole XX și XXI: Godfrey Reggio, Yann Arthus-Bertrand, Michael Moore etc.

În subcapitolul 1.3. – *Etape importante ale filmului documentar moldovenesc* se pune în valoare filmul documentar național, care și-a început istoria sa cu cronicile cinematografice de război ale operatorilor Filip Peciul și Efim Uciteli.

Un eveniment important în lansarea filmului național a fost fondarea în 1952 a Studioului cinematografic de filme documentare și cronică cinematografică, apoi a studioului „Moldova-film”, unde în anii 50 s-a lansat adevărata istorie a filmului moldovenesc. Etapa care a marcat filmul autohton ține de venirea în cinematografie a unei întregi pleiade de scriitori - Vlad Ioviță, Gheorghe Vodă, Emil Loteanu, Serafim Saca, Anatol Codru, Aureliu Busuioc, Iacob Burghiu, Gheorghe Malarciuc, Vasile Vasilache ș.a., ce se încununează cu lansarea unui nou fenomen artistic – cel al filmului poetic. Referindu-se la această perioadă, D. Olărescu menționează: „Acest fapt a devenit un fenomen fără de precedent în alte cinematografii. Odată cu venirea acestor literați, germenul poetic al neamului a răbufnit într-o serie de filme, ce au constituit etapa de bază a filmului moldovenesc de non-ficțiune, ridicându-i la un nivel meritoriu demnitatea lui națională și consemnându-i caracterul poetic ca ceva specific acestei arte”¹. Filmele create în acești ani: *Fântâna* (1966), *Piatră, piatră* (1966), *De sărbători* (Malanca, 1968) ale regizorului Vlad Ioviță; *Nunta* și *De-ale toamnei* (1966) ale regizorului Gheorghe Vodă; *Trânta* (1968), *Bacchus* (1969), *Biografie* (1969) de Anatol Codru – până în prezent se impun în istoria filmului poetic național.

În această perioadă în lucrările documentariștilor moldoveni se observă un interes aparte față de veritabilele valori. Pe ecran apar o serie de filme despre personalitățile trecutului din

¹ Dumitru Olărescu. Mai întâi a fost documentarul. În: *Cinematografia națională: istorie și destine*. Chișinău: S. n., 2022, p. 13.

cele mai diverse domenii de activitate: *Alexandru Plămădeală* (1969, regie Anatol Codru), *Ștefan Neaga* (1969, regie Andrei Buruiană), *Academicianul Tarasevici* (1970, regie Emil Loteanu), *Arhitectul Șciusev* (1970), *Dimitrie Cantemir* (1971), *Vasile Alecsandri* (1972) – toate semnate de Anatol Codru.

În ciuda dificultăților apărute după hotărârea CC al PCM din aprilie 1970, un nou val de cineaști se afirmă în perioada anilor '70-'80, precum Vlad Druc, Dumitru Olarescu, Mircea Chistrugă, Anatol Codru, Nicolai Harin, Boris Conunov ș.a. Filmele lor au rămas la temelia cinematografului autohton nu doar pentru recunoașterea internațională de care s-au bucurat, dar și datorită profunzimii cu care s-au abordat subiectele sociale, economice și politice vizate - dovadă că filmul documentar poate fi și o formă de activism civic.

Situația economică crează după anii '90, dar și democrația care se instaura și pe care fiecare o înțelegea cum voia, au făcut ca în câteva domenii, generațiile de aur să se dea la o parte, iar cei tineri să se avânte în față ca niște entuziaști, sfidând pe toți și toate.

Capitolul I finalizează cu concluzii.

Capitolul II : *Influența filmului documentar asupra formării universului spiritual* este structurat în patru subcapitole. Subcapitolul 2.1. *Filmul documentar – mijloc de educare a tinerilor* analizează filmul documentar din perspectiva cunoașterii lumii înconjurătoare prin imagini audio și vizuale.

Filmele documentare sunt parte a media care nu ne ajută doar să înțelegem lumea noastră, ci și rolul pe care îl avem în aceasta, care ne conturează ca actori publici. Înțelegerea pe care o împărtășim în privința semnificației filmului documentar – construită din propria noastră experiență de spectatori – se schimbă pe parcursul timpului, odată cu presiunile pieței, odată cu inovațiile de ordin tehnic și din cauza dezbaterilor viguroase.

Subcapitolul 2.2. *Filmul documentar și programele educaționale* se pune accentul pe funcția documentarului și introducerea lor în programele educaționale. Faptul că în afară de utilizarea filmului în scopuri de divertisment, s-a remarcat și rolul său educațional, a fost subliniat și de alți cercetători.² Utilizarea expresiei vizuale în educație a crescut. Metodele de educație non-convențională se dezvoltă rapid în prezent, prin folosirea filmelor de scurt metraj. Filmele de scurt metraj oferă, prin chiar structura lor, un câmp de studiu. Tipurile filmelor de scurt metraj sunt ficțiunea, filmul documentar, filmul experimental, filmul de animație și video-arta. Faptul că procedeele de filmare au devenit mai ieftine, camerele telefoanelor mobile nereprezentând un lux, oferă posibilitatea de a filma de scurt metraj disponibile pentru mase

² Lale Kabadayi, The role of short film in education, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 47, 2012, p. 316.

mari de oameni. Studiile arată că studenții învață mai bine cu ajutorul prezentărilor multimedia, decât cu ajutorul prelegerilor verbale. Studenții pot fi atenți la prelegerile verbale 16-20 de minute pentru ora de clasă, iar utilizarea filmelor le atrage atenția pentru o durată mai mare de timp. În timpul procesului educațional bazat pe prelegerea verbală, studenții își pot aduce aminte materia în proporție de 70 % din ceea ce au fost învățați în primele 10 minute ale cursului, și numai 20 % ceea ce au fost învățați în ultimele 10 minute ale cursului. Oamenii își pot aduce aminte 50 % din ceea ce văd și aud și 80 % din ceea ce văd, aud și spun.³ Educația multimedia este utilă pentru studenți, pentru ca aceștia să-și reamintească mai multe din cele învățate.

Subcapitolul 2.3. *Integrarea documentarelor în programele de studiu - provocări și perspective* analizează formele de prezentare a filmului documentar și mesajul lor.

Pe lângă avantajul învățării multisenzoriale, filmul reușește să formeze conexiuni emoționale personale, prin identificarea cu protagoniștii și aici putem menționa construcția identității: în procesul de autodescoperire profesională, documentarele biografice sunt cea mai apropiată și cea mai accesibilă sursă de observare a personalităților, indiferent că este vorba de un mare lider, artist, om de știință sau un simplu om de rând cu griji cotidiene.

Filmele non-narative și non-argumentative, concentrându-se pe experiențe, imagini și arătând publicului lumea într-o lumină neobișnuită sunt considerate filme poetice. *Koyaanisqatsi* (1982) este un documentar poetic renumit, care constă în principal din filmări încetinite și time-lapse. Aceste filme cer o clasă de procese cognitive creative și de asociere, unde privitorul trebuie să decodeze mesajul din indiciile și trimiterile de pe ecran.

Filmele care urmăresc să convingă sau să informeze publicul sunt cunoscute ca expositive: De obicei, un narator va ghida privitorul pe tot parcursul filmului. Filmul *Un adevăr incomod* (2006), regizat de către Davis Guggenheim, este un documentar expozitiv, în care fostul candidat prezidențial Al Gore explică problema schimbărilor climatice.

Documentarul observațional, în mod obișnuit, nu dispune de o voce a naratorului, în schimb predomină interviurile, muzica și efectele sonore adăugate. *Grey Gardens* (1975) este un documentar observațional care oferă o privire de ansamblu asupra vieții excentricelor mamă și fiică Beale. Celebrul film *Omul cu camera de filmat* al lui Dziga Vertov este un exemplu de film documentar observațional.

³ Lale Kabadayi, *The role of short film in education*, p. 316.

În filmele participative, cineastul se implică activ în film, influențând și devenind parte din ceea ce se întâmplă. *Supersize Me* (2013) este un documentar participativ în care cineastul Morgan Spurlock realizează un experiment social despre fast-food.

Filmele reflexive atrag atenția asupra propriului lor caracter constructiv și asupra faptului că sunt mai degrabă reprezentări ale lumii decât lumea însăși. *F for Fake* este un documentar reflexiv realizat de Orson Welles, care se concentrează pe falsificatorul de artă Elmyr de Hory și pe natura autenticității. O altă categorie îndreptată spre experiența subiectivă și pe răspunsul emoțional este filmul performativ. Un exemplu de documentar performativ este *I Am Not Your Negro* (2016), în care implicarea personală a regizorului, Raoul Peck, este evidentă în reluarea manuscrisului neterminat al lui James Baldwin. Reflecția în sine nu este suficientă, iar filmul trebuie să fie examinat cu atenție prin lentile istorice și filosofice. Chiar dacă în literatura de specialitate există contestații cu privire la reflecția critică, ea tinde să ia în considerare atât teoria, cât și practica - în termeni de "ce?, de ce? și cum?", urmărind o modalitate clar structurată pentru atingerea reflexivității. Într-un ecosistem academic, unde studenții nu dispun întotdeauna de instrumentar tehnic suficient pentru aplicarea practică a conceptelor teoretice studiate, un film va avea rol demonstrativ.

Într-un anumit sens, filmele au fost întotdeauna despre cunoaștere și moduri de gândire, iar prin investigația lor insistentă a realităților non-ficționale, filmele documentare au întruchipat, fără îndoială, cele mai exigente și mai concentrate practici cinematografice cu privire la modul în care privim și gândim lumea prin intermediul sunetelor și imaginilor.

Termenul de „cine-educație” a fost popularizat în activitatea Institutului britanic al cinematografiei și a fost definit drept o mai bună conștientizare a varietății de filme oferite și o mai profundă apreciere a bogăției diferitelor tipuri ale experienței cinematografice, care ar încuraja mai mulți oameni să se bucure din plin de acest element cultural major.

Subcapitolul 2.4. *Festivalurile de film ca modalitate de promovare a documentarului* se axează pe locul și rolul festivalurilor de filme documentare în lume.

Filmul documentar rămâne unul din cele mai eficiente moduri de a spori cunoașterea la scară largă. Filmele documentare aparțin sferei publice în care conceptele dezbătute și chestiunile contestate sunt discutate în același timp în care sunt făcute propuneri, se oferă perspective și se evocă trăiri, activând conștiința noastră socială. Filmele documentare îi stimulează pe cei care se angajează în mod pasional în dezbaterile chestiunilor sociale presante, în timp ce îi dezamăgesc pe cei care caută plăcerea pentru a evada în lumile imaginare ale

ficțiunii. Regizorul canadian de film Hamilton consideră că filmul „devine un act comunitar”.⁴ Povești de angajament social și politic care inspiră pot servi drept modele pentru persoanele care urmăresc acțiunea efectivă. Imaginația nu este un lux, ci stă la baza schimbării sociale și politice. Media joacă un rol important în imaginarul colectiv. Cunoașterea alternativelor este intrinsecă democrației, fiind necesară pentru dezbateri și pentru analize, chestiuni pe care oamenii nu le mai văd întâmplându-se în parlament. Festivalurile de film documentar pot stimula asemenea dezbateri și oferă punți între diferențele percepute, promovând, totodată, strategii pedagogice care deschid spațiul public pentru deliberare în privința unor teme-cheie în spațiile noastre locale, naționale și globale. Capitolul finalizează cu concluzii.

Capitolul 3: *Importanța filmului documentar în păstrarea memoriei culturale* este structurat din două subcapitole, care pun în valoare latura creativă a tezei.

În subcapitolul 3.1. *Festivalul Internațional de Film Documentar CRONOGRAF – modalitate de promovare a valorilor general-umane* se analizează Festivalului Internațional de Film Documentar CRONOGRAF, care este până în ziua de astăzi unicul festival competitiv de film documentar cu statut internațional din Republica Moldova. Împreună cu o mână de tineri interesați de film din echipa OWH Studio, în anul 2001 am pus pe picioare acest festival, motivați de dorința de a promova scena autohtonă și de a crea un reper în Republica Moldova în materie de evenimente cinematografice.

Tot în cadrul Festivalului CRONOGRAF ne-am gândit și la publicul tânăr – școlari și liceeni, care uneori percep filmul documentar ca fiind plictisitor. Ca răspuns, am creat o secțiune specială pentru ei – Secțiunea „Un LIKE pentru documentar”, dedicată documentarelor de scurt metraj destinate adolescenților. Prin acest concept nou, lansat ulterior (în jurul anului 2015), ne-am propus să cultivăm gustul tinerei generații pentru documentar și să le oferim filme pe teme apropiate lor, într-un format scurt, pe înțelesul și pe placul lor (de unde și referința la cultura „like”-ului). Mă bucur să spun că această inițiativă a prins viață, secțiunea respectivă devenind foarte populară printre elevi și tineri.

CRONOGRAF-ul a reușit să atragă tinerii către filmul documentar – un gen care nu era inițial pe radarul generației tinere. Prin secțiuni dedicate lor, prin accesibilitate și prin tematici relevante, i-am integrat ca public activ: sute de liceeni și studenți au participat la proiecții, au votat filme pentru Premiul Simpatia Publicului și au dezvoltat o afinitate pentru acest gen cinematografic. În al doilea rând, festivalul a influențat tinerii creatori. Așa cum menționam, deja există o mână de regizori moldoveni care s-au format practic odată cu CRONOGRAF-ul.

⁴ S. Hamilton, *Memory writ: Film and inquiry*, în *Provoked by art: Theorizing arts-informed research* (volum editat de A. L. Cole, L. Neilsen, J. G. Knowles, T. C. Luciani), Halifax: Backalong Books, 2004, p. 116.

Prin atelierele organizate – unde experți străini au împărtășit din cunoștințele lor formula realizării unui documentar – am oferit un cadru de formare care înainte nu exista la noi. Câțiva dintre absolvenții acestor workshop-uri au realizat apoi filme proiectate sau chiar premiate la festival. Acest efect multiplicator asupra creativității tinere este, cred eu, una dintre cele mai frumoase realizări ale CRONOGRAF-ului.

În subcapitolul 3.2. *Studiu de caz* se analizează două filme realizate în producția autorului: *Siberia din oase* și *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău*.

Siberia din oase este un film documentar de lung metraj realizat de regizoarea Leontina Vatamanu, la care am avut plăcerea să contribui în calitate de producător. Filmul abordează una dintre cele mai dureroase pagini ale istoriei Republicii Moldova – deportările masive ale basarabenilor în Siberia în perioada stalinistă. Construit ca o docudramă bazată pe mărturii reale, documentarul dezvăluie patru destine concrete: patru persoane care erau copii în momentul deportării. Prin aceste povești de viață, filmul comemorează 70 de ani de la tragicele evenimente ale anului 1949 și onorează memoria zecilor de mii de oameni afectați de represiunea sovietică.

Documentarul *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău*, realizat de OWH Studio (scenariul și regia semnată de Pentru Hadârcă, co-scenarist Mariana Onceanu, imagine Oleg Popescu, editare video și grafica Radu Zaporojan, compozitor Valeriu Cașcaval, producător Virgiliu Mărgineanu) prezintă istoria centenară a Teatrului Național *Mihai Eminescu* din Chișinău, de la fondarea sa în 1921 până în perioada contemporană, subliniind rolul cultural și identitar al acestei instituții. Filmul retracează, prin imagini de arhivă și mărturii, parcursul dificil al teatrului românesc din Basarabia, supraviețuind războaielor, represiunii sovietice, deportărilor și propagandei comuniste. Totodată, documentarul are o miză educațională clară: el aduce la lumină adevăruri istorice suprimate și oferă generației tinere o „lecție” de memorie colectivă într-o formă accesibilă și emoționantă. *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău* funcționează ca un catalizator al conștiinței identitare pentru tineret datorită potențialului documentarului cultural de a reconstrui memoria colectivă și de a forma spiritul critic al noilor generații.

Capitolul 3 se încheie cu concluzii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul cercetărilor efectuate în cadrul temei de doctorat **Impactul filmului documentar asupra procesului de formare a tinerei generații** s-a ajuns la următoarele concluzii:

- 1) *A fost determinată importanța educației mediatice în procesul de formare a tinerei generații.* În ultimul deceniu, o multitudine de proiecte s-au axat pe educația mediatică, ca răspuns la tentativele tot mai îndrăznețe de dezinformare a publicului prin utilizarea materialelor și probelor neverificate ori falsificate. Filmele documentare vor trece întotdeauna de filtrul veridicității, datorită formatului său.
- 2) Analiza evoluției filmului documentar universal a demonstrat, că pe întreg traiectul său istoric, cineaștii documentariști și-au propus, în primul rând, să înregistreze fenomenele sociale, evenimentele de diferit ordin, să contureze viața și activitatea personalităților din cele mai diverse domenii, propunând astfel publicului o largă panoramă a universului uman în vederea cunoașterii lui. În acest context, putem afirma că în era audiovizualului, filmul documentar a devenit o modalitate excelentă de întregire a cunoștințelor despre lumea înconjurătoare.
- 3) Analizând producția studioului „Moldova-film”, precum și a studiourilor independente apărute după anii '90 ai sec. XX, putem conchide că Patrimoniul cinematografic național conține creații ce fiind incluse în procesul didactic ar completa cunoștințele despre istoria, tradițiile și cultura neamului nostru din cele mai vechi perioade. [23].
- 4) Studiind experiența marilor companii de televiziune, precum ar fi BBC, care promovează programe didactico-instructive, putem prelua unele formule de stimulare a publicului tânăr prin intermediul filmului documentar în vederea formării orizontului lui spiritual, a conceptelor asupra lumii și societății contemporane.
- 5) Analizând cercetările în domeniul filmului documentar, am ajuns la concluzia că chiar de la începutul erei sale el a devenit un mijloc de completare a cunoștințelor în cadrul procesului didactic (în diverse spații geografice). Astăzi filmul documentar a devenit o modalitate de facilitare a cunoașterii (diverselor domenii – istorie, geografie, fiziologie, economie etc.) la elevi, iar integrarea diverselor formate de filme documentare în programele de studii dau rezultate pozitive.

- 6) Sondajele, efectuate în diverse spații geografice, inclusiv în republică, dovedesc interesul sporit al elevilor către filmul documentar pentru îmbogățirea cunoștințelor în diverse domenii. Acest fapt trebuie susținut printr-o nouă disciplină bazată pe cultura audiovizuală.
- 7) *S-a evidențiat că o modalitate de valorificare a filmului documentar sunt Festivalurile Internaționale de film, care își propun prezentarea celor mai proaspete producții, ce pun în dezbatere problemele actuale ale contemporaneității. În acest context, un loc aparte îi revine Festivalului Internațional de film documentar CRONOGRAF, inițiat de autorul tezei.*
- 8) *A fost elucidat scopul Festivalului Internațional de film documentar CRONOGRAF de-a familiariza publicul autohton cu cele mai semnificative producții ale cinematografiei universale. Până în prezent CRONOGRAF rămâne a fi primul și singurul festival internațional competitiv de film din Republica Moldova. Pe parcursul a peste 20 de ani de existență CRONOGRAF și-a creat o bună reputație atât pe plan internațional, cât și în tagma cineaștilor și a cinefililor din Moldova. Toate edițiile festivalului organizate prin efortul OWH Studio până în prezent, au adus mari contribuții țării în dezvoltarea artei cinematografice și a educației prin film a societății noastre. Festivalul a prezentat sute de filme documentare, a organizat zeci de premiere de film ale cineaștilor autohtoni, a creat programe speciale de documentare pentru toate categoriile de vârstă, a organizat ateliere, master-classuri, mese rotunde, discuții și sesiuni întrebări/răspunsuri cu personalități remarcabile din lumea filmului, dând astfel un imbold animării producției de film din Moldova și orientării către standardele internaționale de calitate.*
- 9) Un rezultat semnificativ a activităților practice propuse în cadrul tezei de doctor sunt filmele documentare *Siberia din oase (2019)* și *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău (2022)*, ambele realizate de OWH Studio, filme ce scot în evidență secvențe ale istoriei neamului, încercând să păstreze memoria lui. Filmele au fost prezentate atât în republică, cât și peste hotarele ei, fiind înalt apreciate în cadrul Festivalurilor Internaționale de film documentar prin Diplome, trofee, articole în presă etc.

RECOMANDĂRI:

Rezultatele investigațiilor abordate, dar și concluziile ne-au sugerat să propunem și unele recomandări:

- 1) De a revedea filmografia studioului „Moldova-film” din perspectiva filmelor documentare ce nu și-au pierdut din valoarea sa, pentru a fi propuse spre vizionare în vederea păstrării memoriei naționale;
- 2) De a întocmi liste de filme (din perspectiva vârstelor și a curriculei școlare) pentru a fi propuse pentru suplimentarea procesului didactic în cadrul lecțiilor de istorie, geografie, științele naturii, literatură etc.
- 3) De a introduce în programul de studii liceal un obiect – cine-educația, care ar promova cultura audiovizuală în mediul elevilor prin intermediul celor mai de valoare creații atât din cinematografia universală, cât și cea națională;
- 4) De a revedea proiectul „O lume de văzut”, elaborat în 2016, care își are ca scop 1 să promoveze o înțelegere a proceselor globale care influențează viața oamenilor în întreaga lume și să cultive simțul responsabilității prin intermediul filmului documentar, completându-l cu noi filme;
- 5) De a susține educația audiovizuală în toate școlile din republică prin întâlniri/ lecții susținute de cinești, critici de film, producători, care ar permite elevilor să se orienteze în volumul enorm de informații audiovizuale;
- 6) De a efectua sondaje sociologice în vederea stabilirii unui tablou actual al interesului față de filmul documentar în mediu școlar;
- 7) De a continua promovarea valorilor general-umane prin intermediul filmului documentar în cadrul Festivalului Internațional de film documentar CRONOGRAF.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI:

2. Articole în reviste științifice

2.3. în reviste din Registrul National al revistelor de profil

1. MĂRGINEANU Virgiliu. Filmul documentar – mijloc de educare a generației tinere. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr.2 (43), Chișinău: Notograf Prim, 2022. pp.106-114, categoria B. ISSN 2345-1408.
https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/168172296419.MĂRGINEANU_Filmul_documentar_mijloc.pdf
2. TIMOTIN Ludmila, MĂRGINEANU Virgiliu. Canale de distribuție de film: avantaje-dezavantaje. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr.1 (46), Chișinău: Notograf Prim, 2024. pp.77-85, categoria B. ISSN 2345-1408.
<https://revista.amtap.md/2024/12/06/canale-de-distributie-de-film-avantaje-si-dezavantaje/>
3. MĂRGINEANU Virgiliu, TIMOTIN Ludmila. Cultura organizațională: un instrument important pentru un management eficient în studiourile de producție. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr.2 (47), Chișinău: Notograf Prim, 2024. pp.75-82, categoria B. ISSN 2345-1408. https://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/174134898213.TimotinMargineanu.Cultura_organizational_un_instrument.pdf
4. MĂRGINEANU Virgiliu. Potențialul Educațional al filmului Documentar. În: Akademos, nr. 4 (75), 2024, p. 157-165, categoria B. ISSN 1857-0461.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/157-165_10.pdf

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.2. Conferințe Științifice Internaționale desfășurate în Republica Moldova:

1. MĂRGINEANU Virgiliu, TIMOTIN Ludmila. Strategii moderne de promovare a distribuției de film. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale Învățământul artistic – dimensiuni culturale, Chișinău, AMTAP, 26 aprilie 2024. pp. 94-103
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/94-103_13.pdf

3.3. Conferințe Naționale:

1. MĂRGINEANU Virgiliu. Tendința industriei cinematografice din Republica Moldova în cei 30 de ani de independență. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat Cultura și Arta: cercetare, valorificare, promovare, AMTAP, 9 decembrie 2022, pp.160-165.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/160-165_31.pdf

4. Rezumate/teze în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

4.1. Conferințe Internaționale desfășurate în Republica Moldova:

1. MĂRGINEANU Virgiliu. Educație prin film. Studiu de caz în baza Festivalului Internațional de Film CRONOGRAF și a proiectului o lume de văzut. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale Învățământul artistic – dimensiuni culturale. Tezele comunicărilor. 15 mai 2020. Chișinău: AMTAP, 2020, pp. 39-40. – ISBN 978-9975-3311-7-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/116690

4.2. Conferințe Naționale

1. MĂRGINEANU Virgiliu, TIPA Violeta. Educația prin film – o metoda moderna de stimulare a cunoștințelor în rândul tinerilor....În: Materialele Conferinței Științifice Naționale a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat Cultura și Arta: cercetare, valorificare, promovare, AMTAP, 10 decembrie 2021, p. 31. – Disponibil: <https://amtap.md/assets/pdf/Cultura%20%C8%99i%20arta%20conf%20doctoranzilor.pdf>
2. MĂRGINEANU Virgiliu. Importanța mesajului într-un film documentar. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat Cultura și Arta: cercetare, valorificare, promovare, AMTAP, 9 decembrie 2022, p. 14. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171278

Alte publicații:

1. MĂRGINEANU Virgiliu. Cinematografia Republicii Moldova - 30 de ani de independență. În: Panorama cinematografilei Postcomuniste în Republica Moldova. Coordonatoare: Liliana Corobca Volumul II, București, Editura ICR, anul 2024, p. 418-427. ISBN 978-973-577-776-0
2. MĂRGINEANU Virgiliu. Cinematografia Republicii Moldova în cei 30 de ani de independență. În: *Moldova*, noiembrie-decembrie 2022, p. 18-24. ISSN 1857-3487. Disponibil online <https://moldova-independenta.md/cinematografie>

3. MĂRGINEANU Virgiliu, TIMOTIN L.. De la ecran la public: distribuția de film în Republica Moldova. În: Patrimoniu cultural de ieri: implicații în dezvoltarea societății de mâine. Vol. 7. Iași-Chișinău, 2024, p. 588-601. ISSN 2558-894X

Componenta practică a lucrării reprezintă producția celor două filme documentare de lung metraj, realizate în această perioadă de studiu și anume: *Siberia din oase* în regia Leontinei Vatamanu și *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău*, regizat de Petru Hadârcă. Producția ambelor filme semnată de Virgiliu Mărgineanu

ADNOTARE

Mărgineanu Virgiliu. Impactul filmului documentar asupra procesului de formare a tinerei generații. Teză de doctor în arte, specialitatea 654.02 – Artă cinematografică, televiziune și alte arte audiovizuale (doctorat profesional). Chișinău, 2025.

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia alcătuită din 100 de titluri (în limbile română, engleză, franceză, rusă), 3 anexe, 90 pagini text de bază.

Cuvintele-cheie: arta cinematografică, film național, film documentar, limbaj filmic, „cine-verite”, regizor, Festivalul Internațional de Film Documentar „CRONOGRAF”, educație prin film, teoria filmului, docudrama, reportaj.

Domeniul de studiu: Istoria și estetica artei cinematografice.

Scopul tezei constă în fundamentarea teoretică și demonstrarea experimental-practică a fenomenului filmului documentar în formarea tinereii generații, precum și realizarea unor producții în contextul păstrării memoriei istorice.

Obiectivele tezei: determinarea importanței educației mediatice în procesul de formare a tinerei generații; argumentarea rolului filmului documentar în înregistrarea proceselor social-politice, economice și culturale, începând cu peliculele Fraților Lumiere și finalizând cu documentarul din primele decenii ale secolului XXI; stabilirea tendințelor în filmul documentar național din perspectiva tematicii în contextul cunoașterii lumii; punerea în valoare a filmului documentar ca modalitate de formare a spiritului tinerei generații prin integrarea lui în procesul educațional; contribuția filmului documentar în completarea cunoștințelor la elevii din mediu gimnazial și liceal; analiza Festivalului Internațional de film Documentar CRONOGRAF din perspectiva implicării tinerei generații; elucidarea istoriei neamului prin filmele documentare *Siberia din oase* și *O scenă a memoriei*.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei rezidă în cercetarea impactului filmului documentar asupra procesului de formare a tinereii generații, a interdependenței cunoașterii lumii de anturajul audiovizual contemporan.

Noutatea și originalitatea conceptului artistic constă în elaborarea unor formule de promovare a filmului documentar în mediul tineretului în vederea schimbării interesului, îndreptându-l în albia unor valori autentice, istorico-culturale autohtone, formării unor deprinderi de-ași completa cunoștințele despre lumea înconjurătoare și prin filmul documentar, care deține posibilități nelimitate în transmiterea celor mai diverse aspecte ale vieții umane, începând de la evoluția istorică și terminând cu personalitățile care au creat-o, până la analiza fenomenelor politice, sociale și culturale ale contemporaneității.

Componenta artistică a tezei este reprezentată, în primul rând, de Festivalul Internațional de Film Documentar „CRONOGRAF”, unde au fost inițiate secții dedicate tinerilor, în cadrul

căroră nu doar se vizionează documentare alese, ci și se organizează discuții pe marginea lor, fapt ce-i ajută la înțelegerea evenimentelor istorice, cunoașterea patrimoniului național.

Ca model de filme care își propun să păstreze memoria istorică și artistică sunt documentarele *Siberia din oase* și *O scenă a memoriei – 100 de ani de Teatru Național la Chișinău*.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza a fost realizată la Școala Doctorală Studiul artelor și Culturologie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova. A fost evaluată, discutată și recomandată pentru susținere de membrii Comisiei de îndrumare și de Consiliul Școlii doctorale. Direcțiile fundamentale ale cercetării au fost reflectate în 6 publicații dintre care 4 în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, 2 în culegerile conferințelor naționale/internaționale, 3 rezumate ale comunicărilor științifice, precum și în 4 comunicări prezentate la conferințe științifice naționale și internaționale.

ANNOTATION

Virgiliu Mărgineanu. The Impact of Documentary Film on the Development of Young People. PhD thesis in Arts, specialization 654.02 – Cinematographic Art, Television and Other Audiovisual Arts (professional doctorate), Chișinău, 2025.

Abstract: The thesis presents a theoretical and practical exploration of the documentary film as a formative tool in the education and development of young people. Structured into an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, and supported by a bibliography of 100 sources in Romanian, English, French, and Russian, the paper comprises 90 pages of core text and includes three annexes.

Keywords: cinematographic art, national film, documentary film, film language, cinéma vérité, director, CRONOGRAP International Documentary Film Festival, education through film, film theory, docudrama, reportage.

Field of Study: History and aesthetics of cinematographic art.

The aim of the thesis is to provide a theoretical foundation and practical-experimental justification of the phenomenon of documentary film in the formation of young individuals.

Objectives of the thesis: identifying the characteristics and specific nature of the documentary film phenomenon; outlining the stages in the evolution of the global documentary film; arguing the role and place of documentary film in the socio-cultural life of individuals; tracing the development of documentary film from the Lumière Brothers' early works to the new trends of the 21st century; identifying trends in national documentary film in terms of themes and their relevance to understanding the world; highlighting recent documentaries addressing current issues; proposing methods of promoting documentary film in school environments, both at middle and high school levels.

Novelty and originality lie in developing methods for promoting documentary films among youth, aiming to shift their interests toward authentic national historical and cultural values. The work supports the development of habits for young people to expand their knowledge of the world through documentary film, which offers unlimited possibilities to convey various aspects of human life—from historical evolution to the personalities who shaped it, and to the analysis of contemporary political, social, and cultural phenomena.

The artistic component of the thesis is exemplified primarily by the CRONOGRAF International Documentary Film Festival, where sections dedicated to youth have been established. These sections not only present carefully selected documentaries but also organize discussions that help young people understand historical events and appreciate national heritage.

As examples of films aiming to preserve historical and artistic memory, the thesis highlights the documentaries *Siberia in the Bones* and *A Scene of Memory*.

Implementation of Scientific Results. The thesis was developed at the Doctoral School Art Studies and Culturology of the Academy of Music, Theatre and Fine Arts of the Republic of Moldova. It was evaluated, discussed, and recommended for public defense by the members of the Supervisory Committee and the Council of the Doctoral School. The main directions of the research were reflected in 6 publications, including 4 in journals listed in the National Register of Specialized Journals, 2 in the proceedings of national/international conferences, 3 abstracts of scientific communications, and 4 presentations delivered at national and international scientific conferences.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Virgiliu Mărgineanu, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele conform legislației în vigoare.

Numele, prenumele: Virgiliu Mărgineanu

Semnătura:

MĂRGINEANU VIRGILIU

**IMPACTUL FILMULUI DOCUMENTAR ASUPRA PROCESULUI
DE FORMARE A TINEREI GENERAȚII**

**SPECIALITATEA 654.02 – ARTĂ CINEMATOGRAFICĂ, TELEVIZIUNE ȘI ALTE
ARTE AUDIOVIZUALE (CREAȚIE)**

Rezumatul tezei de doctor în arte

Aprobat spre tipar: 14.05.2025
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar 1,5.

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 30 ex.
Comanda nr. 35/23.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru